

**КАФЕДРА
ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

Тема 1 Підготовка солдата до різних видів бою

**Заняття 5 Розвідувальні ознаки розташування
противника на місцевості**

НАВЧАЛЬНІ ПИТАННЯ:

1.Визначення характеру дій противника за різними ознаками.

2.Розвідувальні ознаки розташування на місцевості озброєння та бойової техніки.

Перше питання

Визначення характеру дій противника за різними ознаками.

Ознакою називається показник, прикмета, знак, відмінна властивість, якість предмету (явища), по якому його можна розпізнати або визначити.

Під розвідувальною ознакою треба розуміти показники, прикмети, знаки, а також характерні риси і особливості, які властиві об'єкту (цілі) і бойовим діям і дозволяють їх виявити і розпізнати.

До демаскуючих ознак свідносяться:

- ознаки діяльності: рух одиночних бійців і підрозділів, бойових і транспортних машин, звуки, вогні, спалахи, дим, пил;
- здатність відбивати й випускати різні випромінювання (електромагнітні, інфрачервоні, теплові), що уловлюються спеціальними приладами;
- сліди діяльності: витопані місця, тропи й дороги, сліди багать, залишки матеріалів, побутове сміття і т.д.;
- характерні обриси (форма), розміри й особливості розташування об'єктів;
- колір поверхні об'єктів, а в деяких випадках і їх блиск (блиск скла, відблиск металу);
- тіні, що падають від об'єктів, а також тіні на поверхні самих об'єктів.

Розвідувальні ознаки оборонних рубежів, споруд і перешкод:

- проведення невеликими групами офіцерів з фахівцями інженерних військ рекогносцировок та інженерно-топографічних підготовчих робіт на місцевості, на вигідних природних рубежах і в окремих районах;

- розстановка орієнтирів, щитів з пояснювальними написами і трасировка місцевості.

До ознак будівництва ОЗБРОЄНИХ РУБЕЖІВ можна віднести: розчищення смуг спостереження і секторів ведення вогню;

- сліди робіт і пересування спеціальних інженерних машин;

- використання для робіт інженерно – саперних маскувальних підрозділів і їх техніки, а також притягнення для робіт місцевого населення, техніки цивільних відомств;

- ретельне маскуванню об'єктів від наземного і повітряного спостереження, а також від радіолокаційного опромінювання

Ознаками розміщення РАЙОНУ ОБОРОНИ ВЗВОДУ можуть бути:

ширина по фронту взводного району оборони до 750 м, опорного пункту - 400м, глибина 200 - 300 м;

наявність трьох позицій відділень в першому ешелоні;

розміщення позицій пускової установки ПТРК „Тоу” М991 на танконебезпечних напрямках в глибині 120-150 м.

Характерні ознаки ОКОПІВ, ХОДІВ СПОЛУЧЕННЯ І СХОВИЩ ДЛЯ ОСОБОВОГО СКЛАДУ можуть проявлятися:

- в підготовці розчищених секторів для обстрілу і спостереження;
- в наявності свіжо виконаного ґрунту і штучного маскування. Темні горизонтально витягнені плями і западини в товщі брустверу будуть показувати на розміщення бійниць. Пагорби, положисті кучугури з виходами труб, тупики доріг і стежок можуть сигналізувати про розміщення довготривалих вогневих споруд.

Розміщення МІННИХ ПОЛІВ може характеризуватись такими розвідувальними ознаками:

- пом'ятою і розрізаною рослинністю;
- невеликими пагорбами на рівній місцевості;
- незібраною землею (грунтом) в місцях встановлення мін і зміною забарвлення трави;
- натягненим над поверхнею землі дротом, шнурами;
- загубленими або забутими детонаторами, упаковкою, етикетками;
- наявність позначених орієнтирів, виказувачів, кілків;
- розміщенням позначених проходів, особливо в глибині оборони;
- розміщення мінних полів від окопів, як правило, не ближче 40-50 м.

Основними розвідувальними ознаками майбутнього наступу з ходу з застосуванням ядерної зброї будуть:

- висунення ударних угруповань сухопутних військ, особливо вночі, з глибини до ділянки наступу і зняття районів зосередження, які знаходяться від лінії фронту на відстані 30-80 км і більше;
- Поява, у зв'язку з цим, на імовірних напрямках висунення військ, підрозділів регулювання руху і комендантські служби;
- поліпшення і поширення шляхової мережі, обладнання колонних шляхів із районів зосередження до переднього краю, будівництво нових і підсилення існуючих мостів через водні перешкоди, на дорогах і колонних шляхах, обладнання рубежів розгортання в батальйонні, ротні і взводні колони;

- поява на передньому краю противника (на державному кордоні) невеликих груп офіцерів, як правило переодягнених в форму сержантів і солдат, в цілях проведення рекогносцировочних робіт;
- підсилення розвідувальної діяльності на передньому краї, збільшення, особливо технічних, засобів розвідки, артилерійських спостережних пунктів, підрозділів радіо-і радіотехнічної розвідки;
- посилення повітряної розвідки і розвідувально-диверсійних дій на плануємому напрямі наступу, особливо на напрямі дій головного ударного угруповання;
- висунення артилерійських і ракетних частин із районів і зайняття ними, як правило, в ніч перед наступом вогневих (стартових) позицій.

При переході противника в наступ з положення безпосереднього зіткнення основними розвідувальними ознаками будуть:

- проведення перегрупування військ, які знаходяться в безпосередньому зіткненні з нашими військами. Це може проявлятися:
 - в посиленні руху на переднім краю дрібних груп особового складу і машин;
 - в появі нової техніки і озброєння, не характерних для раніше виявлених частин і з'єднань;
 - в зміні розпорядку дня, знятті ліній зв'язку і т.ін.;
 - в заміні бойових порядків і режиму вогню на стиках і флангах частин і з'єднань;

- переміщення ближче до лінії фронту командних пунктів управління і сповіщення, передових пунктів управління і і наведення авіації;
- висунення ближче до переднього краю ракетних частин, артилерії і мінометів і зосередження їх на певних напрямках (ділянках); зняття противником своїх мінних огорожень і обладнання проходів в них перед переднім краєм, а також обладнання проходів в мінних полях, встановлених нашими військами.

РОЗВІДУВАЛЬНІ ОЗНАКИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК ПРОТИВНИКА ДО ВІДХОДУ

- рух із переднього краю в тил в розосереджених порядках дрібних підрозділів, які після цього поза досяжністю вогню стрілецької зброї зливаються в більші (взводні, ротні, батальйонні) колони для здійснення загального відходу. У зв'язку з цим втрачається безпосереднє зіткнення з противником на окремих ділянках;
- відсутність других ешелонів і резервів в бойових порядках противника і зняття з переднього краю бронетанкових з'єднань, частин і підрозділів;
- по ешелонне переміщення в тил артилерії, в першу чергу важкої, і заняття нею вогневих позицій за проміжними рубежами оборони;
- згортання вузлів зв'язку, антенних пристроїв і провідних ліній в частинах і з'єднаннях першого ешелону;

- задимлення переднього краю противника на чималих ділянках, порушення маскування оборонних споруд, сховищ, вогневих позицій;
- евакуація тилових закладів, особливо госпіталів і органів постачання, зламаної техніки, продовольства, майна зі складів і важливого устаткування промислових підприємств;
- розгортання нових пунктів матеріально-технічного постачання і складів в глибині оборони;
- підготовка до руйнування і знищення всього того, що не може бути евакуйовано і являє цінність для наступної сторони (елітно-посадочні смуги, ангари, мости, електростанції, водонапірні вежі, залізничні вузли, заводські споруди, шахти, склади та ін.); в зв'язку з цим відбуваються вибухи великої сили і є наявність пожеж.

2. Розвідувальні ознаки розташування на місцевості озброєння та бойової техніки

***Під розвідувальною ознакою* треба розуміти показники, прикмети, знаки, а також характерні риси і особливості, які властиві об'єкту .(цілі) і бойовим діям і дозволяють їх виявити і розпізнати.**

Розвідувальні ознаки ОТР "Ланс-2"

Модернізований оперативно-тактичний мобільний ракетний комплекс типу "Ланс-2" з УР Т-22 має дальність до 200 км і при оснащенні його різницево-далекомірною системою керування КВО ракети становить 30-40 м. Ефективність РК "Ланс-2" забезпечується за рахунок оснащення ракети із КБЧ, спорядженої або самонавідними протитанковими БЕТН (бойовими елементами точного наведення), або БЕ "Скит" з Іч-Датчиками прицілювання.

У касеті може бути до 24 БЕТН або 96 БЕ "Скит". Така кількість БЕ вважається необхідним для надійної поразки однієї ракетою групової цілі типу танкова рота. Для поразки живої сили, вогневих і легкобронированих засобів планується створити КБЧ, споряджену 995 кумулятивно-осколковими БЕ, що розкидаються в межах кола діаметром 400 м.

Ракетні частини й підрозділи можна виявити по наступних ознаках:

- посилена охорона району підрозділами (патрулями) військової поліції, піхотою й засобами ППО;
- проведення топогеодезичних робіт і метеорологічних вимірів (запуск метеозондів) у намічених позиційних районах;
- наявність замаскованих пускових установок, спеціальних машин, тягачів, додаткові роботи з поліпшення й розширення доріг, пристрою широких з'їздів з основної дороги;
- строгий контроль за пересуванням населення, обмеження або заборона загального руху по дорогах.

Позиційний район ракетної частини розташовується на місцевості, що забезпечує гарну прохідність і маскування. У цьому районі в певному порядку обладнаються стартові площадки. На віддаленні не більше 300 м готуються укриття (щілини) для особового складу й виносних пунктів керування пуском. Для пускових установок і засобів керування готуються укриття (котловани) з високими (1–1,3 м) брустверами.

Ознаками підготовки до пуску ракет є:

- розосередження військ, виведення їх з тих районів, звідки намічено зробити пуск ракет;
- висування пускових установок на стартові позиції;
- підвіз ракет у контейнерах до пускових установок (гарматам);
- стикування головної частини з ракетою й додання їй вертикального або похилого положення.

У момент пуску ракет їхні позиції демаскуються:

- ❑ спалахом і загравою (вночі), а також характерним розкотистим звуком;
- ❑ світною трасою на активній ділянці траєкторії й інверсійним слідом ракети;
- ❑ появою після пуску над позицією диму й пилу.

Переміщення ракетних частин і підрозділів можна виявити по наявності в колоні пускових установок. Пускові установки звичайно маскуються під криті автомобілі фургонного типу. Крім того, у колоні можуть перебувати автомобілі зі спеціальною апаратурою, автокрани. Маршрут руху посилено охороняється й прикривається засобами ППО.

Розвідувальні ознаки РСЗВ

РСЗВ "Торнадо" РФ

Калібр – 122 мм; Кількість направляючих – 40; Дальність стрільби – 100 км; Площа ураження 1 залпом – 840 000 м²; Час повного залпу – 38 сек. Боєкомплект – 3 залпи; Розрахунок – 3 чол.

РСЗВ 9К51 «Град» РФ

Калібр – 122 мм; Кількість направляючих – 40; Дальність стрільби – 21 км; Площа ураження 1 залпом - 40 000 м²; Час повного залпу – 20 сек.; Розрахунок – 4 чол.

РСЗО HIMARS (США)

Калібр – 227 мм; Кількість направляючих – 6; Дальність стрільби – 80 км; Площа ураження 1 залпом - 67 000 м²; Час повного залпу – 15 сек; Бойовий розрахунок – 3 чол.; Боєкомплект – 3 залпи.

Реактивні системи залпового вогню демаскують себе стрільбою, при цьому спостерігаються: вдень - велика хмара диму й пилу, що з'являється над вогневою позицією; вночі - заграва й світні траси від згоряння реактивного заряду.

Звук при стрільбі реактивних установок найчастіше нагадує свист пару, що проривається, при відкриванні запобіжного клапана парового казана.

РОЗВІДУВАЛЬНІ ОЗНАКИ ПІДРОЗДІЛІВ ЯДЕРНОЇ АРТИЛЕРІЇ

152 мм СГ 2С5 Гіоцинт

ZONA WAR.RU

Маса – 28.2 т; V_{тах} – 60 км/год.; Запас ходу – 500 км; Екіпаж – 5 чол.; Озброєння – 152-мм пушка; Боєкомплект – 30; Дальність стрільби – 8...33 км

152-мм САУ 2С19 “Мста”

*Бойова маса – 42 т; Швидкострільність – 7... 8 постр./хв.;
Возимий боєкомплект – 50 постр.; Максимальна дальність
стрільби ОФС – 29 км; Кути вертикального наведення: -4...+68*

152 мм самохідна гаубиця 2С3 Акація

*Бойова маса – 27.5 т; Кути вертикального наведення: -4...+60;
Возимий боєкомплект – 40 постр.; Максимальна дальність
стрільби – 20.5 км.*

203-мм САУ 2С7 “Піон”

Бойова маса – 45 т; Екіпаж – 7 чол.; Возимий боєзапас – 4 постр.; Максимальна скорострільність – 1.5 постр./хв.; Час переводу в бойове положення – 10 хв.

ГРУПОВИМИ РОЗВІДУВАЛЬНИМИ ОЗНАКАМИ підрозділів ядерної артилерії є:

ГРУПОВИМИ РОЗВІДУВАЛЬНИМИ ОЗНАКАМИ підрозділів ядерної артилерії є: наявність в них гармат великого калібру, зовнішній вигляд самохідних систем, наявність великої кількості автомобілів, тягачів і причепів, а також радіостанцій різноманітних типів.

Вогневі позиції дивізіонів і батареї призначаються на віддалі 4-8 км від попереднього краю, пункти управління вогнем батареї і дивізіону характеризуються наявністю автомобільної радіостанції з антеною, яка вивішується на трьох щоглах, і 4-5 легкових і вантажних автомобілів.

Під час стрільби батарею ядерної артилерії можна визначити по проблиску (при малих відстанях) або звуку пострілів і диму.

До ОКРЕМИХ РОЗВІДУВАЛЬНИХ ОЗНАК підрозділів ядерної артилерії можна віднести: організацію і бойовий склад батареї; зовнішній вигляд гармат (систем); розташування елементів бойового порядку батареї (дивізіону) в позиційному районі.

Розвідувальні ознаки вогневих позицій

81-мм міномет М29 і СА

Маса – 48 кг; Розрахунок – 5 чол.; Швидкострільність – 25-30 постр./хв.; Прицільна дальність – 4730 м.

82-мм миномет 2Б9 “Васильок”

Бойовий розрахунок – 4 чол.; Максимальна дальність стрільби – 4700 м.; Швидкострільність 20-30 постр./хв.; Касетний – по 4 постріли в касеті; Повна бойова вага - 632 кг.

120-мм міномет 2М11

*Бойовий розрахунок – 5 чол.; Повна бойова вага – 210 кг.;
Максимальна дальність стрільби – 7100 м.; Швидкострільність
– до 15 постр./хв.*

106.7-мм міномет М30

Вага в бойовому положенні – 305 кг; Максимальна дальність стрільби 5650 м; Швидкострільність – 18 постр./хв.; Вага міни – 10-12 кг;

Міномети займають вогневі позиції в межах ротних районів оборони на віддаленні від переднього краю до 1 км. Батальйонні міномети (106,7-мм і 120-мм) займають вогневі позиції в межах батальйонних районів оборони на віддаленні 1,5–2,5 км від переднього краю. Вогневі позиції мінометів розташовуються в ярах, за висотами, гаями, населеними пунктами, у чагарнику й в інших місцях, що забезпечують укриття від наземного спостереження.

При розвідці мінометів необхідно мати на увазі, що дальність дійсної стрільби більшості систем стовбурних мінометів звичайно не перевищує 3–6 км, отже, помітивши місце розриву, варто шукати вогневу позицію міномета в межах 6 км від нього. Позиція міномета може бути виявлена вдень по звуці пострілів і по струмку диму, вночі - по спалахах.

Демаскуючими ознаками стрільби з мінометів є: вдень при відсутності вітру — характерний струмінь диму, спрямована убік пострілу на висоту до 20 м (іноді утвориться димове кільце); вночі — невелика заграва або відблиск над гребенем укриття, звичайно на тлі місцевих предметів, розташованих за вогневою позицією (опушка лісу, чагарник, будівлі). Звук пострілу з міномета глухий і легко відрізняється від інших звуків.

Розвідувальні ознаки крупних командних пунктів

- Великі командні пункти розташовуються в місцях, укритих від наземного спостереження, у лісі, яру, населених пунктах. Ознаками розташування командних пунктів є:
- напрямок руху штабних і легкових автомобілів, мотоциклістів;
- наявність спеціальних машин фургонного типу;
- підхід до певного району декількох (по напрямках) ліній провідних і кабельного зв'язку;
- наявність радіо-, радіорелейних, тропосферних станцій з характерними антенами (варто враховувати, що передавальні радіостанції виносяться на 5-10 км від пункту керування);
- посилена охорона району й розташування в ньому засобів ППО на вогневих і стартових позиціях;
- наявність посадкової площадки для вертольотів зв'язку (в 3–5 км від командного пункту);
- повна або майже повна відсутність місцевих жителів у невеликих населених пунктах, шлагбауми й охорона у в'їздів.

Розвідувальні ознаки артилерії на вогневих позиціях

Артилерія звичайно розташовується на закритих вогневих позиціях на видаленні 2-6 км і більше від переднього краю. Як укриття вибираються узлісся лісу, чагарник, височини, населені пункти й інші місцеві предмети, здатні укрити гармати.

Стріляючі батареї на закритих вогневих позиціях можуть бути виявлені: вночі, а також ранком і ввечері - по спалахах червоних кольорів і відблискам пострілів на тлі найближчих місцевих предметів, хмар і узлісь лісу; вдень - по диму, що піднімається в момент пострілу через укриття у вигляді напівпрозорих клубів, що швидко розсіюються, і кілець. Дим від пострілів у суху погоду тримається 1-2 секунди. При вологому повітрі або після дощу він помітний краще. Кількість стріляючих гармат визначається по числу спалахів або хмарин диму, а калібр і тип гармати - по величині, спалаху (хмари диму) і по звуці пострілу, а також по розмірах осколків снарядів.

Демаскуючи ознаки протитанкових засобів

Протитанкові гармати зазвичай розташовуються на узліссях лісів і пролесков, біля будинків, в хатах та хлівах, у підніжжя висот і пагорбів і на їх схилах. Розвідувальними ознаками є:

зів'ялі гілки на узліссі або чагарнику, рух поодиноких людей до місць розташування ПТЗ;

блиск пострілів і пил, що піднімається при стрільбі;

наявність амбразур в будинках і парканах;

наявність на вогневої позиції або поблизу неї джерела інфрачервоного опромінення місцевості;

вигоріла трава попереду вогневої позиції.

Безвідкатні гармати і РПГ розташовуються, як правило, в траншеях або окремих окопах.

Пуски ПТКР можуть проводитися з наземних пускових установок, змонтованих на автомобілях, БТР та інших рухомих засобах, а також з літаків і вертольотів. ПТКР можуть запускатися як з відкритих вогневих позицій, так і з укриттів. Під час пуску ПТКР спостерігаються струмені розпечених газів.

Демаскуючими ознаками протитанкових керованих реактивних снарядів є:
наявність на снаряді хрестоподібних крил, розташування на видаленні **10-20 м** від пускової установки одного-двох чоловік з пультом управління, струмінь розжарених газів і траса снаряда при пострілі, полум'я і пил в місцях пусків.

Демаскуючи ознаки стрелецької зброї

Вогневі позиції кулеметів розташовуються на ділянках, звідки може вестися вогонь для прикриття підступів до розташування супротивника і забезпечується широкий фронтальний обстріл. Майданчики для кулемета часто виносяться вперед, за лінію окопів. Насип на вогняній позиції кулемета вищий, ніж у окопу. Попереду кулемета розчищається сектор обстрілу (вирубуються дерева і кущі, скошується трава). Кулемет, що стріляє вночі і в умовах обмеженої видимості, можна виявити по спалахам біля його дула, а вдень – по пульсуючих цівках білого диму. Вогневі позиції кулеметів варто шукати в місцях, звідки зручно прикривати підступи до своїх позицій шляхом ведення фронтального й флангового вогню. Звичайно позиції кулеметів розташовуються в групових окопах.

Кулемет в окопі визначається по наступних ознаках: насип кулеметного окопу вище, ніж на інших ділянках окопу; місцевість поперед позиції, як правило, розчищена для обстрілу; дротове загородження перед кулеметом звичайно нижче, ніж на інших ділянках, і прокладено так, щоб забезпечити ведення вогню уздовж загородження.

Кулемет на відкритій площадці демаскується розташуванням кулеметників (розрахунку).

Стріляючий кулемет можна виявити по звуку пострілів і по ледве помітному пульсуючому струмку білого диму на темному тлі, а в похмуру погоду, сумерками і вночі – по мигтючих спалахах пострілів. Взимку сніг поперед кулемета підтає й чорніє від порохового диму.

Демаскуючи ознаки з досвіду АТО

З досвіду ведення бойових дій в АТО в методичному порадинику надаються такі пояснення що стосується **ознаки інженерних споруджень і вогневих засобів**. Готові траншеї (окопи) демаскують себе виритим ґрунтом, що спостерігається у вигляді тонких, більше світлих по тону, частіше з жовтим відтінком смуг, що відрізняються по кольорах від навколишньої місцевості; кольорами маскування, якщо вона виконана недостатньо ретельно й відрізняється від навколишнього середовища. Іноді виявити окопи допомагає встановлене на місцевості дротове загородження. Звичайно траншеї (окопи) треба шукати в 20-30 м за дротовим загородженням, там, де можуть зручно розташуватися вогневі засоби для обстрілу поперед лежачої місцевості.

Ходи сполучення відрізняються від траншей по розташуванню до лінії фронту (ідуть від фронту в тил) і встаткуванню.

Довгострокові вогневі спорудження варто шукати на заздалегідь підготовлених оборонних рубежах (на узліссях лісу, скатах висот, у напівпідвалах будинків і на перехрестях вулиць). Бійниці довгострокових вогневих споруджень спостерігаються у вигляді темних западин у товщі бруствера. Взимку бійниці можна виявити по слідам розчищення снігу. До відкриття вогню бійниці можуть бути прикриті маскувальною сіткою або підручними матеріалами під кольори навколишньої місцевості.

ЗАВДАННЯ на самостійну роботу.

Заняття № 1 “Розвідувальні ознаки розташування противника на місцевості”.

Література:

- Рекомендації механізованим підрозділам щодо дій на полі бою в сучасних умовах. - К.: ГУБП ГКСВ ЗСУ. 2002.
- Пам’ятка військовослужбовцю з розвідувально-вогневих дій при виконанні бойових завдань. - К.; ГУБП СВ ЗС України. 2006.
- Пам’ятка командирів відділення з розвідувально-вогневих дій при виконанні бойових завдань. К.; ГУБП СВ ЗС України. 2006.
- Довідник. Основні зразки озброєння та військової техніки збройних сил Російської Федерації. К.; КСВ ЗС України. 2014.
- Методичні рекомендації щодо ведення військової розвідки. - К.; КСВ ЗС України. 2014.
- Тактика дій солдата в бою. - Одеса. 2007.

Навчальні питання	Час (хв.)	Завдання тим, хто навчається
1. Розвідувальні ознаки розташування противника на місцевості.	45	Записати: <ul style="list-style-type: none">– демаскуючі ознаки об’єктів і людей яки виявлені шляхом спостереження;– видимість об’єктів і предметів з різних відстаней– середні розміри деяких місцевих предметів і цілей Вивчити: <ul style="list-style-type: none">– класифікацію об’єктів розвідки; –що відноситься до розвідувальних ознак об’єктів (тактичних засобів ядерного наряду; польової артилерії; ПТ засобів; траншей і окопів; вогневих позицій кулеметів; мінних полів; пунктів спостереження).

□ резерв

3. Контроль і спостереження здійснюється за стаціонарними об'єктами, які вимагають тривалої підготовки їх до знищення (тунелі, бетонні споруди та ін.) Декілька таких об'єктів може знаходитися під контролем одного підрозділу, від якого виділяються патрулі, спостерігачі і технічні засоби оповіщення і сигналізації. Частина сил підрозділу знаходиться в резерві, в готовності до дій, з метою не допустити захоплення і руйнування об'єкту до підходу основних сил.

4. Охорона - організовується з метою запобігання проникненню на об'єкт розвідувальних і диверсійних груп.

Незалежно від того, прикрита територія, на якій розташовуються об'єкти, засобами ППО або ні, для них **виділяються сили і засоби ППО** ближньої дії.